

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

Caput I. De homicidio justo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

pro fratribus, ac dictis nepotibus; etiam si male
facultates suas, adierit obligatio: ut in simili
patet, & filio, non multo ante dictum est.
Quoad affirmamus de fratre, affirmamus de foro-
re, & filio, non multo ante dictum est. Quoad
danda illi alimenta (alimenta, inquam, nam
legem Molinam tract. 2. de iust. disp. 2.2. §. 5. causa
patet, lege Molinam respicitur tuus frater, soror à ma-
trone autem labori, & industria, posse ad tempus
resistere, utrummodo fame non pereant ab illis subtra-
hantur, ne dubium sit.

Obicitur ergo, fratri, quæ verbi gratia, in pro-
prio familiarum infami nota, sine fratris culpa, deum-
quæ; si ea postea indigeat, fratrem coges ad suppe-
danda alimenta; à recta hominum existimatione id ab-
ominum omnino videtur: idem dici potest de fratre, qui
grave aliquod familiarum dedecus se deperperaverit.
Respondendo in hoc, vel simili tam severo eventu, aliun-
dum fratem probabiliter, saltem ad tempus non cogo:
Memoria enim est revocandum, Patrem filio denegare
alimenta, si filius committat aliquod scelus ex
alimento, quæ supra cap. 3. §. 1. num. 9. declaravimus. In casu
huiusmodi huiusmodi modo, quo ibi, philoso-
phus fratris huiusmodi non esse nisi admodum
summeque Dei legem non esse nisi admodum
rationi consonam intelliges, & denique si distingue-
re adhuc in patrandi scelere persistit, deseratur.
Frater Medicina in sanam mentem redeat: si alius sit
causa, non video, cur à fratre sit deferenda: saltem

quoad vitæ necessaria, præsertim si sine gravi detrimen-
to id possit frater, deinde proportionaliter dic de cæteris
propinquis, &c.

Quoad Correctionem.

Quandoquidem de obligationibus inter con-
iugatos locuti sumus: illud denique hic obiter meminisse,
non erit inutile. Assero enim, si ob correctionem,
id est, ne rursus delictum committatur: si ob iustam
vindictam, id est, ut solvatur debita poena à commit-
tente delictum; posse moderatè (non licere enim immo-
deratè, certum est) verberari, multoque magis, verbis
(sed non, quæ graviter infament) increpari à Patre,
Viro, Fratre, Magistro, Domino, seniore, filium uxorem
sororem, seu fratrem minorem, discipulos, servos, pue-
ros, etiam clericos. Bonacina de cens. disp. 2. quest. 4. p. 4.
Reginald. lib. 20. n. 31. Trullib. 4. in decal. dub. 6. num. 8.
Mol. om. 1. disp. 2.28. Sanch. lib. 10. de matr. d. 18. n. 16.
Ratio est, quia superiores omnes possunt uti mediis
moderatis ad subditorum bonum. Filium Sacerdotem
ob causam verè rationabilem, ut semper in prædictis
supponimus, posse licitè, & sine timore excommunica-
tionis à Patre moderatè verberari, docet Bonacina ibid.
c. Nauarr. aliique, negant Tolerus lib. 1. cap. 23. Salon.
2.2. quest. 65. art. 2. concl. 1. utrumque probabile: quia
utriusque sua non deest cognita facilis ratio.

FINIS LIBRI QUINTI.

Laus Deo, Beatissimæ Virgini, ac Beato Aloysio.

LIBER SEXTVS.

IN DECALOGVM.

Non Occides.

De ordine de Homicidio sermonem instituimus: De Homicidio iusto: De iniusto su-
perius: De iniusto Proximi: De obligatione restitutionis ex illo.

CAPUT I.

De Homicidio iusto.

VITAM, & si peccato est Homicidium, si
(etiam autoritate propria) fiat ob defensionem
vitz, bonorum honoris: deinde, si fiat ad malefacto-
rum puniendos: denique, si fiat in Bello iusto.

§. I. De Homicidio ob defensionem Vitæ.

Vitam meam defendam (non verò ut vindi-
ctam sumam) communis est doctrina posse à
me occidi eum, qui me iniuste aggreditur, etiam in-
vadendo eius mortem, ut medium meæ vitæ (licet is
sit meus Pater, Filius, Frater, Dominus, Coniux, Sa-
cerdos, Religiosus, &c. sine periculo excommunica-
tionis; vel irregularitatis. Sic Hurtadus, Dicastillus,
aliique contra alios apud Dianam part. 8. tractat. 7. re-
sol. 41.) cum moderatione inculpata tutelæ, hoc est,
quando alia via tutari meam vitam, vel mutilationem

non possum. Sic Pærus Navarrus lib. 2. c. 3. n. 326. & 345.
Sylvest. v. Bellum 2. quest. præsertim 5. & 7. Sayr. lib. 3.
Thesaur. cap. 27. n. 17. Lessius lib. 2. cap. 9. dub. 8. Bonacina
tom. 2. disp. 2. de restitu. in part. q. 2. scilicet. 1. p. 8. Ratio est,
quia naturæ insitum habemus, velle vitam, & membra,
quantum possumus custodire, iuxta illud 1. ut vim, ff.
de iust. & iure, & alibi toties decantatum: Vim vi repe-
lere licet.

Obstas primò: At fortasse illa est amens, vel
ebrius; & sic, non peccat me invadendo. Respondeo,
at certè iniuste materialiter mecum agit. Adde à nulla
recta ratione posse innocentem constringi, ut se per-
mittat occidi à quolibet, quacunque bona fide, proce-
dente. Ita Mol. Bart. Gom. Less. apud Dicastill. mox
citand. num. 27.

Obstas secundò, at fortasse invadens est in mor-
tali. Respondeo: at fortasse ego invasus non sum in
gratia: Cur ergo teneat vitam amittere, & damnari?
non enim teneor æternam salutem meam alterius salu-
ti postponere. Adde, tunc ad summum me debere
vitam meam temporalem vitæ æternæ proximi postpo-
nere, quando proximus ita est in extrema necessitate

ut,

ut non sit alia via pro ipsius salute, nisi meae vitae amissio, sed in casu nostro, iam habet proximus aliam viam, nempe desistere ab invadendo. Ergo, &c. Dico ad summum (propter dicta supra. lib. 5. c. 1. §. 2. n. 1.)

5. Iam verò si possum, obligor me mortali cum morte temporali alterius me defendere? Respondeo: me non obligari communior fert sententia. Ita Lessl. l. c. 9. n. 55. & n. 92. Molina, Toletus, Sà, alique, quos citat, sequiturque Dicastill. lib. 2. de iust. rr. 1. dub. 1. n. 34. d. 10. quia cum laude est virtute charitatis praefere possum proximi vitam vitae meae. Confirmatur: quia nemo tenetur horrido illo modo, nimirum occisione alterius, vitam suam defendere: sicuti nemo tenetur difficili sui brachij abscissione eandem vitam conservare. Verum; licet hanc opinionem censcam probabilissimam, quia tunc non velle mortem propriam, sed actum illum honestum charitatis, quae honestas melior est, quam vita mea. Tamen puto esse distinguendum: si enim proximus sit Pater filius, Princeps meus, &c. possum praefere, ob pietatis officium. Et sic concedunt communiter Doctores, cum Io. Sanch. disput. 10. num. 9. versus finem. me ad salvandum Patrem à naufragio posse permittere, ut ipse accipiat tabulam, etiam à me occupatam, imò illam ipsi tradere, meam vitam neglectam: id enim virtuti est pietatis. At si absolute de communi proximo agamus, puto probabilius esse, non posse. Ratio est, quia ego sum dominus vitae meae, quam mihi velui usque ad ultimum spiritum conservandam commendavit Deus: ergo, nisi aliud maior virtutis actus permittat, (ut diximus in praedictis patre, filio, &c., ut fuit in Sanctis Martyribus, qui noluerunt se defendere propter fidem obligor omnia media, saltem non multum mihi difficultia ponere ad illam custodiendam, quale profecto esse suppono, me defendere, quamvis cum alterius morte, quae, experientia teste, mihi horrida non est, si mihi eadem vitam parit. Ad rationem in contrarium modò dictam: aio, illud ipsum indigere probatione, an ab honestate charitatis communis evincatur obligatio, quae urgeat ad custodiendam vitam meam: cum tamen contrarium probet illud ab omnibus admissum pronuntiatum: *Prima charitas incipit à seipso*. Dixi (absolute): nam, ut innui, ob aliquem excellentiorem virtutis actum possum permittere me occidi, sic enim, si mea mors damnum nullum infert Reip. infert mors alterius; sinam me occidi cum laude ex motivo charitatis Patriae. Sic etiam: quid à moriendum ex fame iuste damnatus est, potest cibum sibi fortè oblatum respicere, & mori: quia exercebit actum virtutis obedientiae. Praeterea, si prudenter putem me esse in gratia invaloris verò in mortali: tunc profecto non teneor (esto, passim, sicuti innui, num. 5.) ut me defendam, illum occidere; quia tunc intercedit actus virtutis misericordiae. Et de his, ac similibus, non verò absolute (ut contendit Bonac. 1. 2. disput. 3. circa primum Dec. praec. q. 4. de Charit. p. 4. n. 5.) intelligitur illud S. Ioan. *Maiorem haec dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis*.

6. Adverte duo: Alterum, moderamen inculpatæ tuæ requiritur, ut non plus agas, quam opus sit ad defensionem; Puta, si tuam satis defendere vitam poteris minis, ac verbis; ne verberes: si verberibus, ne mutilis: si mutilatione, ne occidas: Alterum, si aliā viā, v.g. fugiendo, re tutari possis; fugere teneris, si dedecori magno tibi fuga non vertitur: ut certe non vertetur, si esses Religiosus. Non ita, si vir sit nobilis, quamvis sit Clericus, cui dedecus esse, se in pedes dare. Ita Dicastill. & de Lugo apud Dian. p. 9. tract. 7. resol. 46. Pari modo fugere obligaris à Patre, filio, marito fratre, &c., ex mea quidem sententia, sive minore, sive maiore: Imò ab ebrío quocunque, nam non dedecus sed vel pietas, vel prudentia, eiusmodi fuga censetur ab omnibus. Sic Mend. 2. 2. disput. 170. sect. 16. §. 2. 36. Mald. 2. 2. tract. 3. c. 1. dub. 12. Quid si, cum sine dedecore possit fugere, non fugias, sed occidas invaloris iniu-

sum; tenerisne ad restitutionem ex homicidio? Respondeo: de hoc dicam inferius, c. 4. §. 3. n. 16.

Adulter, & Proscriptus an se defendere queant.

7. Sed adhuc inquires. Primò: An Adulter in adulterio deprehensus; & an proscriptus à Principe, id est, qui ex statuto potest à quolibet occidi: possunt defendere occidendo eos, qui ipsos occidere agitantur?

8. Respondeo, adulterum possum, quia in foro conscientiae non iuste invaditur à marito ut mox §. 4. n. 1. dicitur. De proscripto, seu bannito maior est difficultas. Nellus, in rr. de bannitis, p. 2. secundi temporis, q. 49. probabiliter negat: quia, si is iuste occidi ab altero potest, iniuste contra illum pugnabitur; secus esset bellum istum ex utraque parte. Concedit Carterius in praedictis de homicidio, & Decius, in l. ut vim, ff. de iust. quod illud non potest defendere iuri, quod quilibet habet ad suam vitam defendendam.

9. Hinc, ex Soto, lib. 1. q. 1. art. 7. qui scit bellum, quo militat; esse iniustum, licet potest etiam iniuste pugnare (cum quadam cautione iamjam offerenda) iniuste alterius iniusti exercitus occidere, ne ipse ab occidatur. Ratio est, quia iniustitia belligerandi ex parte Principis, non tollit ius defendendi propriam vitam. Cautio autem est, ut dictus miles iniustus cesset ab occidendo, & admoneat militem iustum de sua hac satisfactione: nam statim tunc non erit amplius miles iniustus belli, & sic poterit se defendere; & ille alter iam non poterit amplius hunc iniuste interficere. Hic tamen iniustus miles iuste punietur à suo Rege, ut legitimo latro, de delicto patris, quo militavit iniuste. Ita S. Antonius, Abbas, Petrus Navarrus, Lessl. Covarr. Bonac. alique, quos, citat, sequiturque Dicastill. lib. 2. de iust. d. 1. c. d. 8.

An, ut defendas unum ex proximis, possis alium occidere?

10. Inquires secundo: An liceat aggressorem proximi occidere, ut defendas ipsius proximi innocentem; nam, ut defendas bona eiusdem temporalia, mox §. 2. num. 5. dicam. Respondeo: sicuti ad meam, sicut innocentem vitam defendendam, cum dicto moderamine possum, quia si licet occido invadentem iniuste meam bonam, ut mox dicitur: multò magis, iniuste invadentem vitam mei proximi, quam, ut bonum meum, repotare debeo.

11. An teneor? Distinguendum est; nam si invasor est Pater, Mater, Filius, Vxor, Princeps, Subditus, imò solum Vassallus, vel simili modo mihi coniunctus, nec mihi ex defensione imminet grave periculum: obligat eos morte iniusti aggressoris defendere; id enim posita charitas iis debita, & aliquando iustitia, si eam proximi geram, &c. Ita Lessius, Mol. apud eundem Dicastill. loc. cit.

Si verò est vnus ex communi proximo, non obligat. Ita Suarez tom. 5. disput. 49. sect. 3. n. 2. quidquid in contrarium videatur innuere Dicastill. loc. cit. num. 84. quia tunc quasi aequaliter, & non cum magno excessu, urgeat me charitas potest pro vita invaloris: Vnde alterutri favere non est magna deordinatio. Quòd si invasor iniustus est tuus Pater, filius, vel similis, non te obligo ad eos occidendos, ut defendas invasum, quamvis innocentem: quia te excusat, imò prohibet tanta commotio: Sicut nec obligatio morte invaloris, cum defendere, qui licet, vel ob martyrium, vel aliam causam honestam, suam mortem permittit: Ita Dicastill. loc. cit. n. 100. eadem enim causa honestè, te à morte invaloris poterit cohibere.

agredientem aliquando occidere possis?

ta. loqueres tertio; An liceat aliquando ob tuam
defensionem interficere innocentem te non aggredien-
tem. Solet afferri exemplum duplex. Primum. Si quis, v.
g. aggrediar, obiciaturque, quasi pro secuto, homi-
nem innocentem, potestne occidere hunc innocentem,
vel ob aggressore te defendas. Secundum: Si tu, v. g. equo
vel alio animalis inimicum te occidere volentem, potestne
interficere puerum, vel claudum in via forte iacentem;
si aliter vitæ tue servare non vales; Respondeo; vtrum-
que posse, non intendendo mortem pueri, nec im-
pugnando innocentem, sed aggressorem, quamvis inde inter-
ficiat persona innocentem vulneretur, & cedat Ratio est
quod non est directè occidere; sed tuam servare vitam;
quamvis inde per accidens, & indirectè alterius mors
consequatur: Quammodum omnes concedunt; posse
in bello info contra Civitatem rebellem bombardas
explodi, quorum scilicet morientur plures pueri pro-
prie innocentes; si aliter victoria contra Civitatem ha-
beri non possit.

bellum, non potest.
 17. Quid si ille puer in via iacens, non sit baptizatus;
 Respondet. Lessius, l. 2 c. 9. *dub. 9. n.* 9. putat non ligere
 animum modo dicto conculcare, ac an ligere, colliga-
 re de *Supra lib. c. 1. §. 2. n. praesertim 8.* in sententia
 iam Sanchez, tu perpende, nos enim, in calibus tam raro
 occurrere, dum immorari non debemus.

Hinc obiter adverteas velim, cur Resp. Tyranno vo-
lente totam communitatem destruere possit, trahere inno-
centem, quem ipse ipse occideret, communitatem Tyranno;
potuisset eadem ipsa Resp. eundem innocentem occi-
dere, quoniam hic levandam civitatem ita Petr. Navarr.
1. de rep. 3. num. 1. o. Lopez p. 1. c. 60. s. effus. l. 2. cap. 9. du-
bitat. 3. Ratio enim est, quia hoc esset directe in-
nocentem necesse, illud indirecte, & ratio ulterior est,
quia actio tradendi illum innocentem Tyranno, non
est et se intrinsece mala, potest enim esse ad alium fi-
nem; alio: Tyrannus abusus ea sic ad infusum occi-
dendum: quare illum poterit exhibere Resp. propter
sua necessitatem, ut etiam potest exponere periculo
vite propter ad defendendam civitatem, imperando, ut
mancant sua ratione, ut militem, hostes aggre-
diantur, & familia: At actio innocentem occidendi,
cum sit per se intrinsece mala, nullam excusationem
admittere potest.

14. Quid si innocens renuat in priore casu tradi in manus Tyranni, tunc Resp. posset illum condemnare, ex Valentin. *ion. 3. disp. 5. g. 8. c. de inf. g. 6. art. 5. in penam inobediens in re gravi: occidere: enim iam innotescit. Sed in sententia Iean Sanchez *supra lib. 5. c. 1. l. 7. g. 4. id an procedat, ibidem. vide. Quid si* (stando in sententia. Valentin.) renueret, quia vellet potius a sua Republica morte benigna interfici, quam a Tyranno morte forasit crudeli, possetne licite occidi a Republica tu cogita; est enim casus, si non metaphysicus, certe rarissimus.*

An per praeventionem occidere possis inimicum?

14. Inquires quare; An possim licite praevenire occidendo eum, qui me parat occidere? Respondetur, Duo hic sunt distinguendi. Alterum videtur certum; incertum, & periculosum alterum. Certum videtur, posse à me cum moderamine toties dicto interficere eum, qui proxime, & in proxima parat me iniuste aggredi. *Navarrius in summa, cap. 15. num. 3. Sylvester, v. homicidium 1. quest. 2. Bann. 2. 2. q. 6. art. 4. dub. 4. Less. lib. 2. cap. 3. d. Ratio est, quia illa propinquitus periculi, est moraliter actualis aggressio. Dant solent exempla: Si Martius evaginet gladium, si sub cervicali abscondit pignorem, si furtivum domum adducat ad uxorem non occidendam; potest tunc, si moraliter certò id praevaleret, vxor, praevenire occidendo illum, vel furtum, alia via non apparet salutis. Secundo, si qu*

car ad solvendum canem, vel leonem, ut me fugere non valentem dilacerent; possum eum ante necare, quam bestias solvat. Tertio, si famulus me intermiserit, tenet, præsente, atque imperante Domino; possum ipsum Dominum præveniendò è medio tollere, si aliter mortem vitare nequeam: Quarto, si venenum mihi par- illat, nec ego possum illud vitare, nisi aliquo artificio illud tibi propinque; propinare tibi utique possum: Hæc & similia, idò licite sunt (sed non ex affectu odij; at, ut me liberem) quia adest mihi præsens, & moraliter actualis aggressio, &c.

Et finale, quando Molina, de iust. 2. tract. 3. d. 7. n. 1. videtur concedere, in propriam, vel aliorum defensionem, latronem, qui vias publicas tenet, posse à quopiam interfici; tunc (puto) concedit, quando proximè est mortem parat, & damna Viatoribus. Rursus, quando Lessius, l. 2. c. 9. n. 148 docet maleficam, quæ magicis artibus assidue nocet per dæmonem, posse cogi verberibus ad descendendum: quando non dedit alia viam compediendi; imò, quando Bonac. 2. d. 2. rest. in part. quest. ult. sect. 1. p. 9. num. 4. addit, posse occidi; tunc est quando acta vitæ aliorum insidiatur per dæmones, quasi per famulos, &c.

16. Alterum incertum: An liceat interficere eum, vi veluti remotè parat me de medio tollere; Varia afferuntur exempla. Inimicus meus quærit opportunitatem me occidendi; an antequam illam inveniatur, possim ego illum interficere? Idem præcipit suis familiis, vt ij me circumveniant, occidantque; an possim famulos; vel Dominum, præveniendo occidere; Meus adversarius adit Iudicem; nec desistere vult, tantèquæ falsis testibus mihi delictum imponere, vel omnino occultum propalare, ut sic ego iniusta morte puniar: possumne, vel testes, adversarium occidere; vel etiam ipsum Iudicem, quando aliam evadendi viam non habeo, & mihi clarè constat ipsum iniustam scilicet sententiam in me esse prolatum; idem queritur, si ob hos testes falsos deberem; amittere honorem, vel amplam bonam temporalia: idèquæ si falsis, seu iniustus detractionibus famam graviter obsecrare quis tentare. Idem, si quis iniquè impedire creditores meos, ne mihi in tenabili satisfaciant: nam ad honorem, bonaque meam tuenda possum, ut *mox* dicitur, iniustam aequalem iniquiorem, cum moderamine prædicta interficere.

17. Dico. Quamvis aliqui id concedant, ut Bonnez,
loc. prob. l'equé putat Petr. Navar. l. 2. c. 3. m. 39. l. 375
 Dicastill. *moz* citandus; & quoad accensorem Sanchez,
in Decal. l. 6. c. 39. n. 7. lege item Laym. l. 3. *señt.* 5. *vñt.* 3.
 p. 3. c. n. 1. Ego cum aliis sic pronuntio: licet speculati-
 vè hæc fieri posse probabile appareat; tamen in praxi
 nullq. modo sunt expedienda. Ita Sotus l. 5. *quæst.* 1. *aric.* 8.
 Licet l. 2. *cap. 9. dub.* 8. n. 64. Diana p. 3. *tr. 5. ref.* 97. & p. 5.
añt. 4. *ref.* 6. & 7. & Bonac. l. c. n. 7.

Ratio est, tum quia, quando aggressio est modo explicato remota, nunquam moraliter decribitur in modum defensionis, tum quia facile se perturbabitur Respondendum aperitur otium ad plura homicidia occulte committenda. Scio has, si nile que nostra rationes non placere Dicatillo, lib. 2. de inst. tractat. 1. disp. 10. dub. 2. et apud Dian. p. 9. tract. 7. ref. 43. vide etiam ref. 52. et immortis.

An ad recuperandum honorem liceat occidere? Remissivè.

18. Inquires quintò : An finita aggressione, liceat iniustum aggressorem persequi, ad meum honorem reficiendum? Respondeo id pertinere ad ea, quæ mox §. 3. à num. 1. sunt explicanda.

§. II. De Homicidio ob defensionem Bonorum.

¶ **L**icet occidere volentem mea bona alicuius mo-
menti iniuste occupare, si aliter ea defendere
nequeam, certum est, tum iure natura, tum civili. Ita
Sorus:

Sotus, Lessi, loc. cit. alique, Sylvester, Cajet. Navarr. Valent. Sotus, Molin. Laym. alique apud Dicastillum, lib. 2. de iust. tract. 1. d. 10. dub. 5. quia secus, impro-
prie datur occasio bonis, & innocentes spoliandi, l. furem, ff. ad legem Corneliam, de sicariis, & l. 4. ad legem Aquilianam, cap. interfecisti, de homic. Quo iure fruuntur etiam Clerici, Religiosi que sine periculo irregularitatis, cum nulla ratio, nec ullus ius eos condemnaret, dixi (iniuste): nam extreme indigens, verbi gratia, cum habeat ius ad bona, quae tibi opus sunt ad vitam; occidi, si ea occupet, non potest. Ita Molin. 3. tract. 3. disp. 16. num. 8.

4. Verum, tres apparent nodi, qui sunt explanandi. Primus: Ecceius momenti haec bona esse oporteat? Respondeo. Certum est, pro re minima occidi non licere: non enim Christianae Charitatis est, vni, vel alteri aureo vitam proximi posthabere. Docet ergo Sotus, l. 5. quae. 1. art. 8. alique, debere esse bona magni momenti: Bonacina tom. 2. disp. 2. de rest. in part. quae. ult. sect. 1. p. 1. 20. num. 1. magni valoris: Molin. 4. tract. 3. disp. 16. num. 6. non satis esse valorem trium, quatuor, vel quinque ducatorum: Dicastillum, lib. 2. de iust. tract. 2. d. 10. dub. 5. num. 50. longissime maiorem quantitatem requiri, quam ea, quae in furto est sufficiens ad mortale. Annotationes ad Aretinum, de maleficiis, apud Dianam, part. 5. tract. 4. resolut. 10. monent non debere esse minoris valoris, quam duorum aureorum. Sed profecto censo debere ex circumstantiis id expendi: vnus enim, vel alter aureus erit magni momenti pro eo inope, cuius integrum patrimonium in illo aureo residet. Contra, decem, vel viginti erunt exigui ponderis, pro Rege, vel valde divite. In summa, res; propter cuius defensionem est qui interficiendus, debet esse magni momenti, vel esse, vel in sui aestimatione, vel aliquo damno consequente: &c.

Illud Molin. ibidem num. 7. contra Baldem, alioque, non reprobato, licet res est vnus, vel minoris valoris, si illam qui resistente Domino, vel custode, velle auferre, seu eius possessionem occupare, posse interfici, si aliter repelli nequeat: qui non iniustus solum, verum etiam contumeliosus gravior est (ut supponi omnino debet) contra praesentem Dominum is, qui sic tentat alienum arripere. Addit Lessius, lib. 2. c. 8. dub. 1. n. 69 ex Covarr. etiam si deinde recuperare per Iudicem possit. Hinc decerne peccavisse Vinæ magnae custodem nudius tertius; qui accedentem de die homunculum ex plebe, ad vnas non multas, ut fit, suffurandas, clamoribus primò, mox expulso in vacuum sclopo exterruit; denique nolentem desistere eiusdem sclopi vi, emissio plumbi, interfecit, & ratio, quod peccaverit, est: quia res surripienda erat modica, & contumelia, quae sic custodi inferebatur, ferè nulla.

5. Secundus nodus: Si re iam ablata, fur fugiat, licetne illum persequi, & occidere, nisi rem dimittat? Respondeo esse distinguendum: licet enim, vel sit in continenti, hoc est, in ipso actu, vel sine fugae quando nondum moraliter censetur res esse sublata, sed res autem: & tunc furem occidere tibi conceditur. Ita Sylvest. v. Bellum 2. num. 3. & num. 10. Lessi. ibid. num. 74. Sanch. l. 2. de Matr. d. 22. num. 17. multò magis si illum clamando admonuisti, ut nisi rem dimitteret, sclopum, v.g. in ipsum exploderes. Vel id sit ex intervallo, postquam scilicet fur rem ablatam pacificè domi suae habet: & tunc non putes furem occidere, quia esset mera vindicta.

6. Fateor tamen esse probabile, cum Vasq. c. 5. de rest. §. 1. d. 4. n. 4. alique apud Dian. p. 8. tract. 7. resolut. 47. Lessi. & Reginald. apud Bonc. l. c. num. 4. non si est spes aliter recuperandi, vel esset timor recuperandi cum magna difficultate; posse te tentare rem tuam, siue immobilem siue mobilem (si extat in individuo, cur id ponatur, vide mox §. 3. n. 4. resumere. Quod si fur contra renitatur, indebitamque suam possessionem custodire contendat,

posse occidi: quia tunc iniuste te fur impedit, & metuliter, seu æquivalenter te aggreditur; & consequenter infert vim, quam repellere fas erit tibi.

7. Tertius nodus: Nesciente, seu repugnante iniuste, possumne licitè eius res defendere morte invadente? Respondeo: si de via defendenda ageretur; invadente nemo est Dominus vitæ suæ: quare invasus non potest cedere iuri vitam suam defendendi: At deberemus?

8. Respondeo. Cum repugnantia hæc invasi sit, ac si nulla esset, ideo idem hic dicendum, quod dicimus §. 1. n. 1. ubi nulla mentio est repugnantiae. Illud noto, si invasus iusta de causa suæ vitæ iuri cederet, ut ob virtutis actum modo dicto §. 1. n. 6. tunc quamvis licitè possem ipsam invasum defendere, tamen non teneretur: quia licet & mitem ex eodem virtutis actu defensionem omittere.

9. Verum, cum agatur de defendendis bonis æternis, honore, fama, &c. Dico non posse, quia invadente nullam vim tunc infert invaso, qui iam valide cedit iuri suo; & consequenter cessat ratio, cur ego occidere possem illum, qui cum aggreditur. Excipe cum Lessi. l. c. d. d. 13. n. 88. nisi res, invasi ad me pertineat, ut si bona ablata essent mihi debita, tunc enim mihi invito visum feretur. Sic etiam Maritus potest occidere invadem, qui inferentem vi, quomodo cumque consentient, quamvis illud aliter avertere non potest, nam pudicitia vacat pertinet ad honorem Mariti.

§. III. De Homicidio ob defensionem honoris, & pudicitiae: ubi de Duello

1. Quod modo statuius de defensione honoris temporalium, extendi ad defensionem honoris & pudicitiae palam est; si quidem hæc æstimabiles, quam illa sunt bona, Salon. 2. 2. q. 64. art. 7. Contraria conclusio. Tilet. l. 3. c. 6. alique apud Dian. p. 8. r. 7. resolut. 48. fine, quibus adde Val. Mor. Navarr. apud Dicastillum. l. 1. n. 64. & 66.

Honestus ergo vir, ne alapa, v. g. percutiatur, honoris que mulier, ex Cajet. 2. 2. quae. 64. art. 7. Sylvester. §. Homicidium, quae. 5. & passim, ne impudicam maculam patitur occidere etiam sine timore irregularitatis iniuste possunt: quando aliter consilium sibi nequeunt. Ita Suarez Bonac. Coninch. & passim apud Dianam, p. 2. tr. 1. §. resolut. 16. & patet ex Clement. si furisus, de Hom. audit Bonacina, l. 2. d. 2. de rest. in part. quae. ult. sect. 1. p. 1. n. 12. posse invasum condonare vitam invasori patienti violationem sui quando non est periculum consensus namque §. 5. Luca, non conquinat corpus, nisi de consensu mentis. Hæc in re quia difficile est non adesse in tanta occasione periculum consensus: nemini ego eiusmodi condonationem indulgerem. Vide mox num. 7.

2. Sed quid, si fueris iam alapa, v. g. percuttus, petesne ad refarciendum contumeliam repercutere, quantum satis erit pro tuo honore? Respondeo statim & incontinenti, etiam si, qui percutsit, aufugiat & tu illum insequaris ad repercutiendum, non ut vindictam sumas, sed ut recuperes honorem, quem veluti secum actu feci aufugiens; speculativè probabile est posse: ex intervallo, nullo modo. Ita Navarr. in summa cap. 15. n. 4. Victoria de Iure belli, n. 5. Petr. Navarr. l. 2. c. 3. n. 383. Henricus, l. 24. de irreg. c. 3. n. 10. Ratio est, quia hic esset vindicta sumere; ibi, aggressionem moraliter adhuc existentem, vi repellere.

3. Dixi (speculativè): nam propter non absumis rationes dictas §. 1. num. 16. in praxi id recipiendum non iudico; quamvis sciam ab Hurtado apud Dianam, p. 8. tract. 7. resolut. 48. cum aliis, id etiam in praxi, & sine limitatione doceri, & Dianam quidem p. 2. tr. 15. resolut. 5. alio idem pios, & doctissimos viros docuisse.

4. Obicies, possum ex §. 2. n. 6. cum Vasquez, rem meam resumere à domo furis, si ipse renitatur, etiam post dies: ergo & honorem. Respondeo: nego consequentiam. Nam ibi notantur dictum est (si res tua extet

in individuo. At tuus honor in casu de quo disputamus, cum ablatum jam fuerit, & veluti deperierit; conjungere rationem equivalentem velle acquirere media conuersione; vel percussione; quod si non esset vim vi repellere. Non ita quando sibi statim; tunc enim quamvis statim ad alapa, v. g. tibi inflicta honor tuus deperierit physice; non tamen moraliter, & in hominum existimatione: nam propterea id speculativè cōcessimus licet contrarius non possit de Lugo. 1. de inst. ar. disp. 10. sect. 10. n. 89. & 190. Obiectis rursus, si quamvis speculativè licet et statim repercutere aggressorem; teneatur hic aggressor pati talem repercussionem imò etiam mortem: nam cum ipse repercutitur, illam pati obligabitur, alioqui esset bellum iustum ex utraque parte, sed quis dicat, percussorem obligari ad patiendam repercussionem, vel mortem? ergo nec licebit repercutere. Respondet, percussorem non teneri pari ejusmodi repercussionem; nam potest veniam petere, & dare percusso congruam satisfactionem. Ita Petrus Navarr. lib. 2. cap. 3. num. 380. & 381. Quid si faciat, tunc injustè percutitur, & poterit se defendere. At si nolit id facere, tunc amittit jus se defendendi, sicuti fur non tenetur permittere se occidi, vel percuti, tenetur tamen reddere Domino rem sublatam: quia reddita, si Dominus vellet adhuc illum percutere, poterit sic jure defensionis vti.

6. Denique habet duo. Primum, si verbo contra te injustè contumaciter injuriam repellas, dicendo (mensuris) de non peccare probabiliter, etiam practice puto cum Soto lib. 4. q. 2. art. 3. in corp. fin. Henrici lib. 1. q. 4. de Irregul. cap. 3. n. 10. vide Dianam, p. 6. tract. 6. resol. 16. quia tunc vindictam non sumis; sed, cum non possis alio modo, injuriam injustè allatam avertis. At verò efficientem te qui honoris atrocibus contumeliis, occidere non potes. Ita Azor. & Lessius apud Dicastill. lib. 2. de just. tract. 1. d. 10. dub. 6. num. 78. quidquid alij dicant apud eundem n. 76. quia alter honorem tuum defendere potes, quando solum agitur de contumeliis.

7. Secundo: Puella, vel juvenis, quando sollicitatur, tangitur vel osculum jam accepit per vim aliquod, possit tunc imò cum laude, non solum verbis asperioribus, verum etiam pugnis, alapa, imò & fuste illum non graviter repercutere. Ita de Lugo. 1. de just. d. 10. sect. 10. n. 96. si enim non esset vindictam sumere, sed puritatem animi, & constantem dissensum ostendere, & quamvis ejusmodi repercussio sit post susceptum, v. g. osculum, tamen est etiam defensio pudicitie: nisi enim sic acriter homicidium illum repellas, facile redibit, nec facile discedet: nec facile quis credet, te consensum non præbuisse.

De Duello.

8. Restat illa difficultas: Si occidere aliquem possim ad recuperandum honorem defendendum; possimne propter eundem honorem duellum acceptare? Antequam id decernam, nonnulla sunt de duello præmittenda.

Duellum est singulare, & quidem grave atque ex privatis causis certamen inter duos, vel plures, ex conditio; designato tempore, & loco. Ita Sanchez in sum. lib. 2. cap. 39. Clavis Reg. Val. Fill. Bonac. alique citati à Basilio v. Duellum in qua descriptione Mud (&) copulativè se habere debet videtur. Ita Bonac. citatus, & exceptus à Diana; p. 1. q. 3. ref. 39. ita ut si condicatur locus dumtaxat, vel dumtaxat tempus, non sit duellum, prout sumitur in prohibitione Pontificum max. afferenda, quæ cum sit odiosa, fuisse est interpretanda pro rigoroso duello. Ita Hurtado, apud Dianam, p. 5. tr. 3. ref. 69. §. Norandum est.

9. Dixi primum (grave) pugna enim, quæ fit sine armis, etiam ad interficiendum, vel vulnerandum, v. g. virga, levi baculo, pugnis, avulsione capillorum, &c. non est duellum. Dixi secundo (ex privatis causis): in bello enim pugna, contra communes hostes, cum ipsam suscipere, & condicere duellum ad reddendum milites animosiores, vel ad hostes terrendos, vel ad finiendam propter bonum publicum bella ex Principis autoritate, sine dubio, licet. Lege Reginal. l. 1. §. 1. l. 1. c. 7. n. 75. & Basileum, l. c. n. 7.

Part. I.

11. Dixi tertio (ex conditio.) Quare si dum duorixantur, alter dicat: Exere gladium, si dum sunt in Ecclesia, Navi, Aula Principis, domi; alter ob reverentiam vel periculum loci dicat: Exeamus eodemque impetu exeunt, & pugnant, si in loco aliquo rixam incipiant, & eodem tempore atque calore, in ipso impetu exeunt ad alium locum; ibidemque evaginatis gladiis pugnam prosequuntur, si duobus contententibus pugno, vel verbis, alter, vel uterque domum petat, armæque capiens redeat, & pugnens; certum mihi videtur non esse hæc duella, de quibus loquimur: quia in his non adest conditio determinati loci, imò nec temporis. Lege Dianam alios referens, p. 2. tract. 16. resol. 53. & p. 3. tract. 6. resol. 1. Idem putat contra Bonacinam Mancinus apud Dianam, part. 5. tract. 15. resol. 59. si quis dicat: Tecum pugnabo prima vice, quia per urbem obvius tibi fuero. Quia tota urbi non est locus determinatus: &, prima vice, non est tempus certum.

12. At si dum sunt in Ecclesia, navi, aula, &c. non ob reverentiam, vel periculum, sed ut possint liberius pugna vacare, exeant; vel alter dicat ob eundem finem: Exeamus; Si duobus contententibus, alter condicens locum dicat: Hic expecta, donec veniam, sumensque domi arma redeat: vel dicat: Hic expello, donec cum armis tu huc redeas: Si quis dicat, inimico manenti domi: Exi, hic in via te expello: Si quis absolute dicat, Invito te ad pugnam, quocunque in loco mihi occurreris; dubium videtur, an sint provocaciones ad duellum, de quo agimus. Esse videtur nonnullis apud eundem l. c. quia, licet sub aliqua indeterminatione, condicatur tamen locus & tempus. Verum, cum ex dictis prohibitio hæc sit odiosa, nonnulli apud eundem, l. c. censent, non esse. Tum quia in aliquibus ex his non indicitur tempus, vel locus determinare: Tum quia videtur ex circumstantiis esse solum in his invitatio ad pugnandum, & valde per accidens ad pugnandum in tali loco, seu tempore: Tum præcipue, quia quando conventio, & pugna fiunt in illo calore, non sunt datæ, sed vna moraliter actio; lege eundem part. 6. tract. 8. resol. 21. quare conventio tunc non est dicenda duellum, sed pugna exorta ex rixa, cum in hujusmodi actionibus, principium potius attendatur quam finis.

3. Hoc igitur duellum etiam privatum, est prohibitum sub pœna excommunicationis latæ Pontifici Summo reservatæ (Per bullam Cruciatæ poterit semel in vita, & semel in morte absolvi: ut item, quando delictum est occultum, semper per Episcopum: quid ad per Privilegia Mendicantium, universaliter vidimus. Sed semper ex prædictis Privilegiis, in foro conscientie tantum in Meth. Confess. lib. 3. cap. 7. §. 2. videatur Dicastillus lib. 2. de justiciat. l. d. 10. dub. 15. num. 238.) & sub aliis pœnis præsertim sub pœna privationis Ecclesiasticæ sepulture.

Ordo hujus prohibitionis hic est: Pius IV. confirmans constitutiones Julij II. Leonis X. Clementis VII. & Concil. Trid. sess. 25. cap. 19. de reformat. prohibet duella solemnia. Sequitur Greg. XI. qui prohibet sub excommunicatione reservata, aliisque pœnis duella etiam privata, eorumque cooperationem. Denique Clemens VIII. prædicta confirmat, additque aliqua magis explicita sub eadem excommunicatione, aliisque pœnis.

Si moriatur in ipso actuali conflictu, & (ut ego interpretor) si sine sacramentali Confessione: nam cum intercedat tempus à vulnere ad Confessionem, non dicitur is mori in ipso conflictu. Nec obstat Rituale Pauli V. dum sic habet in Rubrica præfixa ordinationi, de exequis: *Morientibus in duello deneganda est sepultura Ecclesiastica, etiamsi signa penitentia dederint.* Non obstat, inquam, quia minus est dare penitentia signa, quam sacramentaliter confiteri, & cum in articulo mortis quilibet Sacerdos habeat potestatem absolvendi à quolibet excommunicatione, modo aliàs explicato: prædictus sic absolutus non decedat cum excommunicatione, &c. Ita in nostra *Methodo Confessionis*, lib. 2.

X. cap.

c. 10. 3. n. 57. ij nihilominus, qui in dicto conflictu sine his signis morientem sepeliunt, graviter quidem peccant; sed non incurrunt excommunicationem illam. Ita Hurtadus apud Dianam, p. 5. tr. 3. ref. 99. Bannius & Castro Pal. apud eundem p. 7. tr. 1. ref. 44.

Nec solum committentes duellum, incident in excommunicationem; verum etiam instigantes, consilium, arma, favoremque dantes, Patini, Domini loci, & similes clarè positi in citatis constitutionibus. Quandam exceptionem, quoad dantes arma amico omnino volenti duellum committere, vide apud Hurtadam, apud eundem Dianam p. 5. tr. 14. ref. 101.

14. Ut contra, quia solum ratum habentes, sive ipsum duellum, sive provocationem ad illud, nomine suo facta, non sunt in dicta Constitutione; ideo non incurrunt in excommunicationem Ita Floronus de Duello, apud Summam Dianam, ver. Duellum, n. 10. Dubium solum est de duobus: Primum, An spectatores? Respondeo. In Bulla Gregorij incurrunt Spectatores in composito, in Bulla Clementis: Huius delicti socii de industria spectatores. Ex quibus verbis conicio, non incurrere eos, qui casu, & per transiitum sunt, ut videant. Imò nec qui eunt ad videndum curiositatis gratia, & nihil eorum presentia movet duellantes: multò minùs, qui illuc se conferunt ob finem advocandi Confessarium, vel Medicum, &c. Sic Bonae apud Dianam, p. 5. tr. 14. ref. 100. sed solum ij incurrunt, qui adfunt, animum, vel auctoritatem dantes duellantibus, vel tanquam testes, vel iudices, seu Arbitri, &c. id enim videtur significare illa verba ex composito, & socii spectatores.

15. Secundò: Dubium est de ipsis principalibus: si enim provocent, vel acceptent, sed deinde propter aliquam rationem, altero, v.g. non comparente, pugna non committatur; dubitatur an dictam excommunicationem incurrat Affirmant Filliucius, tom. 1. tract. 29. c. 8. n. 170. Escobar tr. 1. exam. 7. nu. 64. c. 2. Negat Mendoza, 2. d. 170. sect. 2. §. 190. etiam in terminis Bullæ Clementis apud Dianam dicentem p. 5. tract. 14. ref. 102. an hæc sententia Mendozæ sit probabilis, alij iudicent. Filliucio faver stylus Curia, quæ eos pro excommunicatis habet. Mendoza favent verba Gregorij qui cum excommunicat principales, addit: Si pugnam commiserint. Sed Filliucij sententia tenenda est: non quidem propter stylum Curia qui plerumque est pro foro externo; sed quia, esto, per Gregorium ita res se habeat, tamen Clemens §. 7. excommunicare videtur merè provocantes: dicitur enim §. 6. in fine, de instigantibus: Etiam si pugna aliqua non secuta fuerit; quæ clausula videtur etiam intelligenda, seu supplenda in dicto §. 7. de provocantibus. Certè prohibitio tam exaggerata Clementis, & præsertim illa verba ejusdem §. 6. (& his similia) manifestè ostendunt solum provocationem, etiam non securam pugnam, imò etiam non securam acceptationem, sub excommunicatione reservata prohiberi. Hæc enim verba (& similia) non cadunt solum in instigantes ad duellum, ut aliquis putat; sed in principales etiam: id enim videtur ostendere modus loquendi tam universalis Clementis. Et sanè mirum mihi esset, hominem merè instigantem ad duellum, vel provocationem scribentem, incurrere in excommunicationem reservatam, non securam pugnam, ut patet ex ipsa Bulla Clementis; ipsum verò principalem provocantem non incurrere.

16. Hic jam prælibatis, ad difficultatem propositam revertamur. An viro Nobili duellum acceptare liceat, ne vilis habeatur: & consequenter, ne honorem suum amittere cogatur?

Respondeo nequaquam licere, nisi in casibus inferioris ponendis à num. 17. Ita Sanchez, Beccaus, Molina Lessius, Rodriguez, Bannez, Sous, Laym. quos citat, sequiturque Dicastillus, lib. 2. de just. tract. d. 10. dub. 6. & communiter. Esto Vidal. contrarium asserat inquisitio secunda de duello, inclinèque in gravissimo casu Layman, apud Dicastillum loc. cit. num. 72. Ratio est, quia ex una parte fieri contra gravissimas Constitutiones Pon-

tificum; imò & contrarius naturale, per quod omnis pugna privata præsertim exposita periculo cadis proximi, est illicita nisi ipsum ius naturale permittat, in casibus, ut dico, ponentibus inferius. Et ex alia parte, non desunt alia remedia conservandi honorem in similibus provocationibus: Ut si vir honestæ existimationis, hoc vel simili modo respondeat provocanti: Equidem hæc isthac conditione, non indigeo, ad me, meaque conservanda. Quocumque in loco, vel tempore paratus sum, gladio illa defendere.

17. Nec tamen desunt casus, in quibus licitè acceptis duellum. Lege Hurtad. de Mendoza apud Dianam p. 5. tr. 13. ref. 27. & ibid. tr. 14. ref. 99. Quidam inimicum etiam aggressus est, gladiique stricto sic est interfectus: Tecum pugnare volo in eo conducto loco, nisi accepto, hic te confodiam. Sanè est licitè, sine periculo excommunicationis, duellum acceptavit. Alter non dissimili modo domum de nocte, cuiusdam divitis ingressus sic locutus est: Auferam à te hæc pretiosa bona, nisi duellum acceptes. Pari modo licitè hic duello consensit, si alia vi suas res servare non valuit. Ratio utriusque est quia ex una parte humana iura non urgent in tanto periculo; & ex alia hæc est ipsissima defensio vitæ, & bonorum contra ipsius aggressorem. Imò aliqui ibidem quibus addit Dicastillus lib. 2. de tr. 1. d. 10. d. 15. num. 217. Thomam Hurtad p. 2. tr. ult. ref. 5. merito idem extendunt ad provocationem. Si quis enim alia caret via, quæ suam vitam servet, nisi provocet ad duellum (quem tamen cum fateor esse rarissimum): licitè provocabit: quia in hac suppositione, hæc non est provocatio, sed iusta defensio.

Quia ratione excusari possunt acceptantes duellum, re ad illud provocantes quando certè sciunt, pugnam non securam; vide apud Dianam p. 2. tr. 16. ref. 53. & p. 3. tr. 6. ref. 1. Multò magis, si ex pacto, cum certa occulta promissione, quod impediendi omnino sint ab omni damno, (semper tamen præciso scandalo, legisque contemptu) etiam si descenderint ad locum pugnae, gladii strinxerint, levèque sine periculo, ictus aliquod commiserint, ita Escobar, tr. 1. exam. 7. cap. 3. n. 66. Quis vocato, Bassaeus de Duellum, n. 9.

§. IV. De homicidio ad malefactores puniendos.

Malefactores vel sunt in sua libertate, non dum in potestate publica comprehensi; vel sunt sub manibus iudicis, v.g. in Carcere.

Malefactores in carceribus comprehensi.

1. Quoad priores, habet quatuor: Primum à nullo privato hi possunt occidi, nisi forte in casibus, quos nunc spectamus, §. 1. num. 1 §. fine: quia ad privatos non pertinet aliena peccata punire, potissimum tamen mortis supplicium. 2. Secundò: Potest publica potestate concedi privatis facultas eos occidendi; solet fieri contra bannitos, seu proscriptos, etiam proposito premio: Ita Sylvester, Azor. Tolet. alique apud Dicastillum lib. 2. de just. tract. 1. d. 10. dub. 1. num. 7. & apud Menoch. de arbit. lib. 1. q. 90. num. 4. etiam se ipsos invicem, idque proditoriè, occidendo; etiam si præter voluntatem tamen occidentis, Sacramentali Confessione careat occisus, et Dicastillus, l. c. n. 11. contra Sotum apud eundem Dicastillum, ibid. tunc enim ipsi proscripto imputatur Confessionis carentia; & secus nullus bannitus possit (cum semper ferè ipsi confessio deicit) interfici. Sed in his omnibus privati quicunque, ut Ministri publici occidunt Excipe Patentes, Filios, Conjuges, &c. de quibus dictum est superius, lib. 5. cap. 2. §. 2. num. 16. Illud advertite, cum huius facultatis exercitium pertineat ad jurisdictionem contentiosam; possè quidem à te occidi proscriptum in proprio Principis proscriptis Territorio; non verò in alieno, nisi ex tacto, vel rationaliter præsumpto legitimi Principis consensu. Quid si in alieno occidas, non facies solum injuriam Principi alie-

qui tamen, secundum allegata, & probata, mortis reus apparet: Ipse Iudex, v. g. vel Princeps occulte Petrum interfecit; sed Paulus propter aliqua iudicia vehementia infamatus; convictus tandem secundum legitimas probationes, de ea occasione fuit: potest noluisse ipse Iudex, vel Princeps Petrum capite damnare.

Respondeo. Certum mihi est, ex DD. max. citandis, Principem non posse, sed tunc eum liberare. Ratio est quia Princeps potest sibi dispensare in ea lege, qua iubetur, debere procedi in iudiciis secundum allegata, & probata. Quod si subesset periculum scandalum, quod rei non puniatur; tunc Princeps palam, etiam cum iuramento (si hoc necessarium iudicabitur ad faciendam fidem) debet pronuntiare, sibi notam esse illius hominis innocentiam. Sed quando tam tantum scandalum contra summum supremi Imperium.

12. Punctus ergo difficultatis de inferiore Iudice est qui hac dispensandi sibi potestate non gaudet. Nonnulli censent cum pari modo non posse. Ita Less. lib. 2. cap. 29. n. 84. inclinatur de Lugo, 2. 2. in 1. d. 37. sect. 4. Rosella, Angelus, Petrus Navarr. Secus apud Dicastill. lib. 2. de iust. r. 1. d. 4. dub. 5. q. 1. quia innocentem certo cognitum: directe occidere, intrinsece malum est. Nonnulli docent posse. Ita Thom. 2. 2. q. 67. art. 2. Th. Sanchez lib. 2. conf. cap. 1. d. 17. alique ab ipso, & a dicto de Lugo citati; quibus addit Cajet. Bann. Arag. Salon. Covarr. Azor. Val. aliisque citatos, & exceptos a Dicastill. l. c. a. n. 79. quia iura precipiunt, ut Iudex puniat eum, qui secundum allegata, & probata, mortis esse reus invenitur, obligabitur igitur hic omnem movere lapidem, quo impediatur huius innocentis interfecio, praeveniendo, ne Testes contra illum deponant, vel diligentius eos examinando, aperiendo clam, si potest, ipsi carcerem, ut fugiat, monendo Principem de illius innocentia, imò & deponendo Iudicis officium, si ex depositione grave damnum non accipiat, &c. Verum, si hæc non proficiant, infestusque Princeps, ut condempnet: poterit (hi dicunt) condemnare.

13. Ex his sententiis prior menti meæ aded certa se offert, ut hæc posterior non sit mihi intrinsece probabilis: quia tamen eam doctissimi, & præsertim S. Thomas, amplectuntur; probabilis saltem propter auctoritatem extrinsecam censetur. Ratio nostra est, quia sacratissima iura cum precipiunt, ut Iudex puniat secundum allegata, & probata semper intelligitur de Iudice regulariter, id est, de Iudice, cui regulariter constare non solet de delicto rei, nisi per allatas probationes: de Iudice autem innocentiam rei certo cognoscere, qui casus rarissimus est, & penè dixerim metaphysicus; nunquam agunt, Sanè etiam leges univèrsaliter damnant eum, qui alienum rapuit; sed non propterea eum damnant, qui per iustam compensationem alienum accepit: licet enim hoc non explicit, semper tamen ex iure naturæ esse id exceptum intelligitur: & sexcenta quidem similia in iure reperies.

14. Dices: At ita publicum bonum exposcit, ne scilicet iuris ordo pervertatur: neve Iudicibus detur occasio, ut etiam nocentes liberent, prætextu, quod eos innocentes esse cognoscant.

Facilis respondeo: Iuris ordinem non pervertit, qui contra iura non agit: iam vidisti, nullum ius esse contra certo cognitum innocentem. Præterea maius malum est semel innocentem interfici, quam aliquoties nocentem liberari; illud enim malum irreparabile est, hoc à Principe, & à Rep. facile reparari valet: ne multum serpat, nimirum vigilando, ne Iudices, nisi vero iustitiæ zelo præditi, eligantur. Denique magis favet publico bono populos scire, leges nemini unquam aliquem offendendi causas esse, sed innocentem undecunque reperiunt, semper incolumem servare; quam scire, eas concedere, imò præcipere, ut vel semel occidatur directe homo ab eo, qui cum innocente, ac sanctum novit. Directe, inquam: nam non video, quo modo aliqui contendant, id non esse occidere directe, sed indirecte: quia nimirum (aiunt) Iudicis intentio est servare iuris ordinem, non hominem occidere: sicuti potest per accidens occidi innocens ad vi-

toriam consequendam, vel ad se salvandum, eo modo quod, etiam nos docuimus sup. c. 3. §. 1. n. 12. Id, inquam, video, cum ex nullius iuris ordo adit contra certo cognitum innocentem, ut modò dixi: id non potest intendi, quod enim non est, intendi non potest: quare clare convincitur tunc directe re vera hominem occidere.

Quod secus est in victoria, &c. ut ex ibid. dictis patet. 15. Cum agitur de rebus civilibus, vel de pœna maioris scientiæ publicæ damnare, quem scit scientiæ privata innocentem, quando illum videret, nec (adhibitis mediis num. 12. dictis) via affulget non condemnare. Ita Less. l. c. 84. Coninch. l. 2. de sacr. d. 13. de censuris n. 106. & 110. & d. 34. de matr. n. 98. Dicastill. l. c. n. 109. quia casus civiles, ut potè frequentiores, turbarent fides Tribunalia. Adde, privatos videri in his cedere iuri propter dictum maius Reip. bonum; quæ certe esset, cum agitur de vita, vel mutilatione, nunquam præmitur. Quando ergo cap. Pastoralis de officio Iudicis legat, pronuntiat personam publicam non teneat scientiæ privata, de his civilibus, & levibus agit, ut patet ex casu Textus; non de vita.

16. Quid de Ministris? Sateles, v. g. potestne licite exequi sententiam contra Petrum, si certo sciat eum esse nullius culpæ reum: nam si dubitet, debere sui Superioris sententiam exequi, diximus l. 1. in Dec. cap. 3. §. 7. Executor sententiæ.

Respondeo in nostra sententia non posse in gravibus, posse in levibus pœnis, propter eandem rationem iam dictas. Alij ex de Lugo, 2. 2. de iust. d. 37. sect. 5. n. 48. Dicastill. l. c. 99. distinguunt (& quidem probabiliter probabilitate extrinseca, cui conformare se sine peccato posset Minister), si innocentia sit soli satelliti nota, potest illam sateles exequi: quia tunc supponitur sententia valida, & iuste, bonaque fide à Iudice prolata, cui obedire potest Minister subditus. At si notorium sit, sententiam esse iniustam, vel intolerabilem errorem continere, ut alij addunt, ex iniquitate Iudicis clare probat: non potest, quia tunc esset contra bonum publicum, & contra iustitiam; siquidem sententia illa live in levibus, live in gravibus, non esset solum iniusta, sed invalida.

17. Peter curielus: Si Iudex Ecclesiasticus ex Confessione Sacramentali sciret, v. g. Petri innocentiam, probationes autem legitimæ essent contra ipsum poterint, & tenebitur illum condemnare?

Respondeo posse, & debere (supponimus autem potestatem in tali Iudice, & si agatur de levioribus, live de gravioribus delictis, vel causis, Ita idem de Lugo ibid. n. 47. Ratio est, quia Confessarius in Confessione tenetur credere penitenti, at extra ipsam potest, & debet scire habere potius pluribus Testibus, & probationibus, quam vni ipsi penitenti.

Malefactor omnino occultus an possit condemnari?

18. Tertia denique quaestio est. An vice versa, si Princeps novit privata scientiâ reum esse dignum morte, sed publice probatur is esse innocens, an inquam, possit eum Princeps morte damnare; Princeps inquam: nam Iudicem inferiorem nullo modo posse certum ex dictis est.

Respondeo regulariter non posse. Ita Dicastill. l. 2. de iust. r. 1. d. 4. dub. 5. n. 2. cum Arag. Petr. Navarr. & alijs. Si enim nemo, ut dicitur suo loco potest proximum diffamare de peccato occulto; quidò magis non poterit eundem occidere? Et ratio vltior est: quia princeps iurisdictionem habet fori externi, ad quod non pertinent ea occulta, quæ probatione externa carent. Adde, esse de iure naturæ, ut reus audiat in sui defensionem: ut probat Clau. Reg. lib. 12. c. 8. n. 20. ex Clementina Pastoralis, de sententia, & re iudicata, & c. qualiter 2. de accus. id quod non potest fieri, nisi per probationes externas, quas ipse velit adducere.

Dicitur (regulariter) ut significare possit, quando in
magnum aliquod Reip. vel alterius damnum, sed
non res reducitur ad defensionem, cum moderamine in
culpate intell. Relege modò dicta. n. 7.

Dices: Potest Princeps, imò quilibet Iudex cogere
debitum ad solvendum creditori, si crediti tonter de
debito non possit in iudicio probari: ergo &
debito, quamvis non possit in iudicio probari: ergo &
potest similiter certum malefactorem occidere.

Respondeo, negando consequentiam. Disparitas enim
est manifestata: siquidem in solutione debiti certus Iudex
operatur ad compensandum non ad puniendum. Ad
compensationem autem faciendam, sicut occulte potest
compensationem adjuvare creditorem; ita poterit & Iudex sal-
tem ut amicus: at ad puniendum requiritur iurisdic-
tio, quæ non habetur in occultis, ut dictum est.

§. V. De Homicidio ex Bello iusto. Remissio.

De hoc, ne cramben delicato Lectori recoctam ap-
ponamus, sufficiat ea, quæ attulimus. lib. 1. in D.
c. 4. n. 19. & n. 36. & rursus §. 7. v. Bellum.

CAPUT II.

De Homicidio sui ipsius

§. I. Occisio sui directæ.

Nemini unquam licere (nisi ex directissimo Dei
iustitiam, sed quando is) se ipsum directè ac-
cidere, res est manifesta nimis. Lege S. Aug. lib. 1. de Civ.
c. 17. quos Circumcelliones, seu Cœcutores appellant; &
D. Thom. 2. 2. quest. 74. art. 5. Less. lib. 1. cap. 9. dub. 5. passim
Auctores. Qui autem se occidit, quæ ratione sit ab Ec-
clesiastica sepultura arcendus, dixi sup. lib. 1. c. 3. §. 7. v.
Spiritus in loco Sacro. Adde Laym. lib. 3. sect. 5. n. 3. p. 3.
c. 1. §. 3. Ragundez in §. Decal. præc. c. 1. 1. 3. Solum ergo
hic sunt tria argumenta solvenda, ex quibus quædam
ad præsumendum vtiliter explicabuntur.

1. Primum argumentum: Possunt, ut lib. 5. c. 1. §. 3. n. 35.
dictum est, licet mihi desiderare mortem ob bonum fi-
nem, v. g. ut vitæ huius ærumas effugiam: Cur ergo
non possunt eandem mihi ob suum bonum inferre? Re-
spondeo: Quia si mors desideretur, ut debito modo se-
quatur, nihil mali continet: At si illam quis sibi infe-
rat, cum debito modum excedat, multum continet
mali; siquidem tunc usurpa. potestatem in vitam, quam
nullus habet, præter Deum. Quare si quis possunt cupere,
ut propter bonum Reip. malefactorem morte plectan-
tur; sed non possunt ego auctoritate publica carnes
cum illis conferre, ita in casu nostro. Sic etiam potest
licet desiderari pollutio; ut in somnis, v. g. eveniat ob
bonum sanitatis finem; sed procurari licet nunquam
potest, ut dicitur lib. 10. c. 5. n. 2.

2. Argumentum secundum: Licet jejuniis, & carnis
afflictionibus me macerare, etiam si mea vita citius
sic mihi sit finienda: sed id est directè mortem mihi non
solum velle, verum, etiam inferre: ergo saltem aliquan-
do licet directè se ipsum interficere. Respondeo: Nego
licet se sic macerare ex intentione citius moriendi;
quia id, ex certissima sententia, esset directè se sensim
occidere. At se iis afflictionibus moderatè afficere, ex
intentione placendi Deo; licet profectò; quamvis
deinde per accidens secutura sit velocior mors. Id enim
non est nisi indirectè morti sibi causam esse, quod in
multis casibus licet, non ostendam. Hinc ex omnium
iustitiam, non tenetur quis uti cibis nisi ordinariis per
se ordinatis ad vitam conservandam, non verò extraor-
dinariis & delicatis, ut etiam nec obligatur sumere ex-
traordinaria, & magnis impensis conquisita medica-
menta cum satis sit medicinis vti communibus. Imò colligo
ex Doctoribus, max. citandis, nec me obligari ipsos eol-
dem ordinarios cibos assumere, si quando valde labore

in iis assumendis; quia cum tanto labore, nequaquam
propria charitas obstringit. Ita etiam, tamen si possit quis
ad vitam servandam vesci carnibus hominis iam occisi,
(quidquid refragentur Val. 1. 3. d. 9. q. 3. p. 1. Azori. p. 1.
lib. 7. c. 33. q. 4.) quia non apparet unde in tanta necessi-
tate id sit prohibendum; & re ipsa, illis ad multa medica-
menta utuntur Medici tamen non obligatur, quia non
tenetur tam extraordinariò cibo, & tam repugnanti ipsi
naturæ vitam producere. Ita Tol. lib. de septem pecc. mer.
c. 60. Caiet. 2. 2. q. 1. 18. art. 2. Nau. in summ. c. 23. n. 122.

4. Disputantem (moderatè) si quis enim contra regu-
las prudentiæ indiscretè supra suas vires sese cruciaret:
unde notabiliter sibi vitam breviorē redderet; pecca-
ri homicidij reus esset, quia sicut aliam, verbi gratia,
infantem non potest occidere; ob bonum finem citius
eum mittendi ad gloriam; sic nec te ipsum.

Neque opponas Carthusianos, vel in ipso periculo
mortis, laudabiliter sive ex voto, sive ex pia consuetu-
dine à carnibus abstinentes. Ita Fag. lib. 5. in dec. cap. 11.
n. 19. & 20. citans Sayrum, aliosque; Azor. p. 2. c. 9. q. 13.
& 14. ne hos inquam, opponas: Nam pari modo affir-
mo cum Thom. Sanch. in consil. 5. cap. 1. dub. 34. eos debe-
re in periculo mortis carnes comedere, si alius aptus ci-
bus non adeat, ut si essent in deserto, ubi non nisi carnes
haberi ex venatione possint. Verum, quia regulariter alij
sunt cibi, vel ex vitellis ovorum recentium, vel ex deli-
catis piscibus, vel ex similibus confecti, qui carnibus
æquipollent; ideo regulariter cum laude, tum in vita,
tum in mortis articulo, ob mortificationis amorem à
mensa repellunt. Scio Ioan. Sanch. d. 3. n. 7. Gers. tr. de
temper. Carth. probabiliter sentire, etiam si nulli alij
sint cibi, atque addo in necessitate extrema, posse, imò
& teneri suum Votum (si tamen Votum est, ut esse sentit
Less. lib. 4. cap. 3. d. 2. n. 10. nam si sit mera regula, ut pu-
tat Gers. loc. cit. & Thom. Sanch. loc. cit. 2. certum
esset non teneri) à carnibus abstinendo custodire: quia
sæpe licitum est ob iustam causam, (ut esset hic, ob con-
servandam religiosam disciplinam, publicumque bo-
num, ac fervorem suæ Religionis (non conservare vitam
quod non est occidere se, sicut) directè, sed indirectè,
verum prior sententia mihi magis placet.

5. Argumentum tertium: Iuste damnatus ad mortem,
potest in se exequi sententiam potest, v. g. sumere vene-
num, se vulnerare, sibi venam aperire, inicere se in
ignem, &c. Ergo licet aliquando se directè interficere.

Respondeo, distinguendo antecedens. Damnatus ea
potest facere, si ea ipsi legitime præcipiantur: concedo
antecedens; nam sic constituitur Minister publicus suæ
regis: ad quod quævis Iudex non possit ream cogere,
(nimis enim crudele est hominem suum esse car-
nificem;) tamen; accedente consensu ipsius damnati,
non est unde non possit. Ita Victoria, Arag. Cord. qui-
bus faver Less. lib. 2. cap. 9. num. 20. apud de Lugo
tom 1. de iustit. d. 10. sect. 1. n. 11. quidquid aliqui dicant,
cum de Lugo loc. cit. quum 12. neque enim tunc damnatus
punit se ipsum tanquam Iudex; quod certe non potest,
quia punitio cum sit actus Iustitiæ indicatæ, debet
esse ad alterum; sed punit se ut constitutus Minister Iu-
dicis punientis, quod est longè diversum, quodque fieri
sanè potest, & solet: ut cum ad præceptum Iudicis, vel
Confessarij se quis spoliatur bonis, se verberat, se in exi-
lium confert, quod propriè est exequi punitionem; non
verò propriè punire. At si ea non præcipiantur, nego
antecedens: non enim tunc licet damnato exequi
se ipsum suæ sententiam mortis, faciendo quæ directè
mortem afferunt; quia cum non sit institutus minister
publicus, se occidendi potestatem non habet.

Hinc licet ad hunc locum mortis se confert, scilicet
patibuli ascendit; quia ad hæc præcipitur saltem im-
plicitè à Ministris: at illicitè à scalis se deicit; quia ad
hoc non præcipitur, cum regulariter à Carnifice deici
soleat.

Pari modo licet venenum, propinante Ministro
aperto ore sumit, deglutitque; cibos non assumit, quando
est